

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

της εορταστικής εκδήλωσης
για την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821

Τρίτη 24 Μαρτίου 2015

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

της εορταστικής εκδήλωσης
για την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Τρίτη 24 Μαρτίου 2015

Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση: Δημήτρης Ι. Ζαζάς

Εξώφυλλο: Μακέτα της Ειρήνης Μανουσάκη που βασίστηκε στον πίνακα ζωγραφικής του Θεόδωρου Βρυζάκη με τίτλο «Το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη στην Καστέλα».

Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία: Διεύθυνση Εκδόσεων & Εκτυπώσεων
της Γενικής Διεύθυνσης Διεθνών Σχέσεων & Επικοινωνίας

© ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

BIBΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

e-mail: reference@parliament.gr

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Προσφώνηση

του *Ιωάννη Σιαμπάνη*

Προέδρου του Συλλόγου των Υπαλλήλων της Βουλής

Ομιλία

της *Έλλης Δρούλια*

Βιβλιοθήκη της Βουλής

Θέμα: «Η διακίνηση πληροφοριών στη διάρκεια του Αγώνα»

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τη Υπερμάχω, κοντάκιο της εορτής του Ευαγγελισμού, σε ήχο πλ. Δ΄

Τρεις Καλογέροι Κρητικοί, σε ήχο Α΄ και ρυθμό τετράσημο

Λουλούδι της Μονεμβασιάς, σε ήχο πλ. Β΄ και ρυθμό επτάσημο

Οι Κολοκοτρωναίοι, σε ήχο Α΄ και ρυθμό εξάσημο

Ούλες οι χώρες χαίρονται, σε ήχο Δ΄ Λέγετο και ρυθμό επτάσημο

Εθνικός Ύμνος

Χορωδία: *Μουσικό Σχολείο Αλίου*

Διδασκαλία χορωδίας-διεύθυνη: *Κωνσταντίνος Καλλιάς*

Διδασκαλία παραδοσιακής ορχήστρας: *Ιωάννα Αγγέλου*

Την ορχήστρα αποτελούν οι μαθητές και οι μαθήτριες:

ΚΟΥΣΚΟΣ ΡΑΦΑΗΛ, κανονάκι	ΜΟΡΦΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, πολιτικό λαούτο,
ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ ΕΛΕΝΗ, κανονάκι	ταμπουράς
ΓΡΗΓΟΡΑΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ, κονάκι	ΜΩΡΑΪΤΑΚΗΣ ΜΑΡΙΟΣ, λαούτο
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, κανονάκι,	ΣΧΙΖΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ, κρουστά
νταούλι	ΛΑΜΠΤΑ ΕΙΡΗΝΗ, κρουστά, φωνή
ΦΟΥΡΛΑΝΟΥ ΕΛΕΝΗ, κανονάκι	ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ, σόλο τραγούδι
ΚΟΥΣΤΕΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, πολιτική λύρα,	ΦΤΑΚΑ ΙΩΑΝΝΑ, φωνή
ταμπουράς	ΣΑΦΟΥ ΘΕΟΦΑΝΩ, φωνή
ΖΗΣΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, πολιτικό λαούτο,	ΜΠΟΦΙΛΗ ΔΙΟΝΥΣΙΑ, φωνή
τουμπλέκι, νταΐρές	

Τη χορωδία ελληνικής παραδοσιακής μουσικής αποτελούν οι μαθητές και οι μαθήτριες:

ΑΞΙΟΜΑΚΑΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ * ΒΑΛΑΣΚΑ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ * ΒΥΡΙΝΗ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ * ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝ-
ΝΗΣ * ΓΡΗΓΟΡΑΚΗ ΚΑΛΛΙΟΤΗ * ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΡΗΛΕΝΑ * ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ *
ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ * ΘΕΟΤΟΚΑ ΕΙΡΗΝΗ * ΚΑΖΑΖΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ * ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ * ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ ΙΩΣΗΦ * ΚΑΤΤΠΑΤΟΣ ΟΡΦΕΑΣ * ΚΑΡΕΖΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ * ΚΛΕΙΔΑΣ ΕΛΕΥ-
ΘΕΡΙΟΣ * ΚΟΚΚΟΡΟΜΥΤΗ ΕΥΘΑΛΙΑ * ΚΟΝΤΙΖΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ * ΚΟΥΖΕΛΕΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ * ΚΟΥ-
ΤΕΛΙΕΡΗ ΦΩΤΕΙΝΗ * ΚΤΕΝΙΔΟΥ ΖΩΗ * ΚΩΤΣΙΟΥ ΣΟΦΙΑ * ΛΑΓΓΟΥΒΑΡΔΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ *
ΜΑΓΟΥΛΑΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ * ΜΑΚΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ * ΜΑΚΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ * ΜΑΡΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΕΣΠΟΙΝΑ * ΜΠΑΝΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ * ΜΠΡΑΚΑΤΣΟΥΛΑ ΣΟΦΙΑ * ΜΠΑΤΖΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ *
ΠΑΝΟΥ ΑΛΙΚΗ * ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΚΜΗΝΗ * ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΙΡΙΣ * ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ * ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΑΡΙΛΑΟΣ * ΠΛΕΜΜΕΝΟΣ ΚΙΜΩΝ * ΠΥΛΙΩΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ -
ΕΛΕΝΗ * ΡΟΥΦΑΝΗ-ΣΙΤΑΡΕΝΟΥ ΣΟΦΙΑ * ΣΑΪΒΑΝΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ * ΣΕΡΡΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ -
ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ * ΣΟΥΛΙΩΤΗ ΑΜΑΛΙΑ - ΜΑΡΙΑΜ * ΣΠΙΝΟΥΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ * ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΜΑΡΙΑ * ΣΧΟΙΝΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ * ΣΧΟΙΝΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΙΑΚΩΒΟΣ * ΤΣΟΥΧΛΑΡΗΣ ΙΩΣΗΦ *
ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗ ΜΑΡΙΕΤΤΑ * ΧΑΤΣΑΤΟΥΡΙΑΝ ΧΡΙΣΤΙΝΑ * ΧΙΛΕΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ * ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΣ
ΦΩΤΙΟΣ * ΦΑΚΙΡΗ ΜΑΡΙΑ

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

*Κυρία Πρόεδρε της Βουλής,
Κύριοι και Κυρία Αντιπρόεδροι της Βουλής,
Κύριοι Εκπρόσωποι των Κομμάτων,
Κύριοι και Κυρίες Βουλευτές,
Κύριε Γενική Γραμματέα της Βουλής,
Κύριε Πρόεδρε του Επιστημονικού Συμβουλίου,
Κύριε Πρόεδρε της Εκτελεστικής Επιτροπής του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων
για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία,
Κύριε Ειδική Γραμματέα,
Κύριε Φρούραρχε,
Κυρίες και Κύριοι συνάδελφοι,*

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ έχει και φέτος τη χαρά και την τιμή να διοργανώνει την εορταστική εκδήλωση για την επέτειο της 25ης Μαρτίου του 1821, συνεχίζοντας μια παράδοση πολλών χρόνων των εργαζόμενων της Βουλής. Εξάλλου, η επέτειος του 1821 που γιορτάζεται από το 1838 αδιάλειπτα χωρίς διακοπές, δείχνει την πίστη μας στις ίδιες αξίες που ξεσήκωσαν τους Έλληνες στον Αγώνα για την κατάκτηση του υπέρτατου αγαθού των λαών και των ατόμων, την Ελευθερία. Η Επανάσταση γενικεύθηκε σε όλον τον ελλαδικό χώρο και την Κύπρο, σε άλλα μέρη ρίζωσε, σε άλλα καταπνίγηκε στο αίμα, πήρε διεθνείς διαστάσεις και τελικά αναγνωρίστηκε. Ο Αγώνας υπήρξε μακροχρόνιος, με διακυμάνσεις, νίκες και ήττες και οδήγησε από τη βαριά ξένη υποτέλεια στο δρόμο της Ανεξαρτησίας και της δημιουργίας του νεοελληνικού κράτους.

Με δυναμισμό, σθένος και θάρρος οι Έλληνες διεκδίκησαν την απελευθέρωσή τους από τη δουλεία και έπεισαν τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής για την σταθερή τους απόφαση και το δικαίωμά τους να ενταχθούν στην οικογένεια των σύγχρονων κρατών που πίστευαν στις ιδέες της ισονομίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης.

Εμείς, απόγονοι αυτών των μαχητών, δεν τους ξεχνάμε. Τους θυμόμαστε. Ανασύρουμε μνήμες συλλογικές, τοπικές και οικογενειακές και σχηματίζουμε το σημερινό μας στίγμα. Αντλούμε δύναμη από τη δύναμή τους, τόλμη από την τόλμη τους, περηφάνεια από τις πράξεις τους, κριτικά μαθήματα από την Ιστορία μας.

Για τους τρόπους με τους οποίους διαδίδονταν οι ειδήσεις, για τα κανάλια μέσα από τα οποία διαχέονταν οι πληροφορίες και έφταναν στον προορισμό τους και τη Διοίκηση, για το πώς ενημερώνονταν οι άνθρωποι κατά την διάρκεια του Αγώνα θα μιλήσει η συνάδελφος της Βιβλιοθήκης της Βουλής, Έλλη Δρούλια.

Αθήνα, 24 Μαρτίου 2015

Ιωάννης Σιαμπάνης
Πρόεδρος του Συλλόγου
των Υπαλλήλων της Βουλής

Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

*Κυρία Πρόεδρε της Βουλής,
Κύριοι και Κυρία Αντιπρόεδροι της Βουλής,
Κύριοι Εκπρόσωποι των Κομμάτων,
Κύριοι και Κυρίες Βουλευτές,
Κύριε Γενικέ Γραμματέα της Βουλής,
Κύριε Πρόεδρε του Επιστημονικού Συμβουλίου,
Κύριε Πρόεδρε της Εκτελεστικής Επιτροπής του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων
για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία,
Κύριε Ειδικέ Γραμματέα,
Κύριε Φρούραρχε,
Κυρίες και Κύριοι συνάδελφοι,*

«**Τ**ΗΝ ΑΝΑΓΚΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ ΝΑ ΕΚΔΙΔΩΝΤΑΙ με δεσποτικήν βεβαιότητα εις γνώσιν απάντων των ελευθέρων Ελλήνων αι Διαπραγματεύσεις και πράξεις της διοικήσεως, την ησθάνθησαν οι κατά πρώτην φοράν υπέρ πολιτικού Συστήματος συνελθόντες Έλληνες... ο Εφημεριδογράφος έχει την άδειαν να παρευρίσκηται εις τας Συνελεύσεις του Σεβαστού Βουλευτικού Σώματος», υπογράμμιζε ο εκδότης της εφημερίδας *Ο Φίλος* του Νόμου στην Προκήρυξη της έκδοσής του, Ιωσήφ Κιάππε.¹

Κατά την διάρκεια του Αγώνα εφημερίδες εκδόθηκαν σε πόλεις-κλειδιά: Αθήνα, Ναύπλιο, Ύδρα και Μεσολόγγι. Προσπάθησαν να παρέχουν ενημέρωση, κατέγραψαν πολεμικά και στρατιωτικά γεγονότα, τα πολιτικά πράγματα και τις εξελίξεις, θέματα εξωτερικών συμμαχιών και διπλωματίας, χωρίς να παραβλέπουν σημαντικά θέματα σχετικά με την παιδεία, τα γράμματα και

τον πολιτισμό. Το νεωτερικό φαινόμενο του Τύπου, ένα εγχείρημα πνευματικό μα συγχρόνως και απόλυτα πολιτικό, επέδρασε καθοριστικά στο πεδίο της πληροφόρησης και της διαμόρφωσης της κοινής γνώμης επηρεάζοντας τις συλλογικές νοοτροπίες. Στήριξε τον Αγώνα για Ελευθερία με τους όρους των σύγχρονων κρατών της Δύσης.

Ο Δημήτριος Ύψηλάντης (1793-1832), γνωρίζοντας την σημασία που θα έπαιξε η επικοινωνία μεταξύ των Ελλήνων στον Αγώνα αλλά και η ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης ώστε να μεταστραφεί και να ταχθεί υπέρ του Αγώνα, φρόντισε να φέρει μαζί του και ένα τυπογραφείο ή μάλλον ένα μικρό πιεστήριο. Ίσως αγορασμένο στην Βενετία, το πιεστήριο από την Τεργέστη έφθασε στην Ύδρα τον Ιούνιο 1821. Η έκδοση εφημερίδων εξαρτιόταν άμεσα από την ύπαρξη τυπογραφικού εξοπλισμού —κανένα τυπογραφείο δεν προϋπήρχε της Επανάστασης στον ελλαδικό χώρο—, από την διαθεσιμότητα ειδικευμένων τεχνιτών, οι οποίοι έπρεπε να κατέχουν την απαραίτητη τεχνογνωσία —πρόσωπα πραγματικά περιζήτητα και μετρημένα στα δάχτυλα— και από συντάκτες «εφημεριδογράφους» —όπως καλούνταν—, μεταφραστές και συγγραφείς. Σημαντικό ζήτημα έθετε και ο μηχανισμός διανομής των εντύπων ενημερωτικού χαρακτήρα, μιας και οι παράγοντες της ταχύτητας, του χρόνου και της ασφαλούς μετακίνησης ήταν καθοριστικής σημασίας. Οι δυσκολίες οργάνωσης και συντονισμού της επαναστατικής διοίκησης και η υπάρχουσα κοινωνική υποδομή αποτυπωνόταν στην κατάσταση που επικρατούσε στις μεταφορές γενικά και στα ταχυδρομεία ειδικότερα.

Σε αυτό το μικρό πιεστήριο τυπώθηκαν στην Καλαμάτα τα τρία φύλλα της πρώτης εφημερίδας στην επαναστατημένη Ελλάδα με τίτλο *Σάλπιγξ Ελληνική*. Με την διάδοση της είδησης της έναρξης του Αγώνα, ο Θεσσαλός λόγιος κληρικός Θεόκλητος Φαρμακίδης (1784-1860) εγκατέλειψε το αυστριακό έδαφος, με σκοπό να συμμετάσχει ενεργά στην απελευθερωτική δράση. Έφθασε στην Ελλάδα στις 9 Ιουνίου 1821 και με μεγάλο ενθουσιασμό αποδέχθηκε την πρόταση του Δημητρίου Ύψηλάντη να αναλάβει την διεύθυνση της εφημερίδας. Ο Θ. Φαρμακίδης αριθμούσε ανάμεσα στους λιγιστούς Έλληνες που είχαν προηγούμενη δημοσιογραφική πείρα, καθώς υπήρξε συνεκδότης του γνωστού περιοδικού που έβγαινε επί δέκα χρόνια στην Βιέννη με τον τίτλο *Ερμής ο Λό-*

γιος (1811-1821). Όμως, ήρθε σε ρήξη με τον Δημήτριο Υψηλάντη, ο οποίος επιθυμούσε να «προεξετάζει» το περιεχόμενο της εφημερίδας και παραιτήθηκε, με αποτέλεσμα να διακοπεί η κυκλοφορία της *Ελληνικής Σάλπιγγας* και να ακολουθήσει περίοδος μακράς δημοσιογραφικής σιωπής. Το πανελλήνιο έμεινε χωρίς έντυπες εφημερίδες, χωρίς άμεση ενημέρωση για τις εξελίξεις της μεγάλης υπόθεσης της Ελευθερίας, χωρίς ειδήσεις να τροφοδοτήσουν την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη.

Το 1824 κυκλοφόρησαν τρεις νέες εφημερίδες. Το 1824 είναι χρονολογία ορόσημο γιατί από τότε έως τις μέρες μας εκδίδονται χωρίς άλλο χρονικό κενό, αδιάσπαστα ελληνικές εφημερίδες. Μέχρι το τέλος του Αγώνα, ο αριθμός τους έφθασε τους πέντε ελληνικούς τίτλους.

Την 1η Ιανουαρίου 1824, δύομισι σχεδόν χρόνια μετά την διακοπή της *Ελληνικής Σάλπιγγας*, εκδόθηκε στο Μεσολόγγι, η εφημερίδα *Ελληνικά Χρονικά*. Έβγαινε δύο φορές την εβδομάδα αλλά με διακοπές που οφείλονταν στις αντιξοότητες του πολέμου. Συντάκτης και διευθυντής της ήταν ο Ελβετός Φιλέλληνας Ιωάννης Ιάκωβος Μάγερ (Ζυρίχη 1798-Μεσολόγγι 1826), με συνεργάτη τον λόγιο Δ. Παυλίδη, ο οποίος μετέφραζε από τα γαλλικά στα ελληνικά τα κείμενα του Μάγερ. Ο Μάγερ γνώριζε ελληνικά και, αν και είχε στο ενεργητικό του ημιτελείς σπουδές ιατρικής, είχε μελετήσει τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς. Για την εκτύπωση των *Ελληνικών Χρονικών* χρησιμοποιήθηκε κατά κύριο λόγο το χειροκίνητο πιεστήριο και τα τυπογραφικά στοιχεία που είχε φέρει ο Άγγλος συνταγματάρχης Leicester Stanhope, από μέρους του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου. Τυπογράφος σε αυτήν τη φάση εμφανιζόταν ο Δημήτριος Μεσθενεύς.²

Εκατό αντίτυπα κάθε αριθμού των *Ελληνικών Χρονικών* διανέμονταν δωρεάν στους Μεσολογγίτες, σύμφωνα με σχετική πράξη της Διοίκησης που χρηματοδοτούσε την έκδοση και ως εκ τούτου λειτουργούσε ως ημιεπίσημο όργανο της Διοικήσεως της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος. Τα *Ελληνικά Χρονικά* είναι σήμερα περισσότερο γνωστά ως η «εφημερίδα της πολιορκίας». Πραγματικά, η ειδησεογραφία επικεντρωνόταν γύρω από τα πολεμικά γεγονότα, τις κινήσεις των επαναστατημένων Ελλήνων και τις αποφάσεις της Διοίκησης, με έμφαση στις επιχειρήσεις της Στερεάς. Αποκορύφωμα στάθηκε η πολιορκία, κορυφαία ιστο-

ρία με ανθρώπινο ενδιαφέρον, που σφράγισε την μοίρα του Μεσολογγίου, αλλά και την μοίρα του ίδιου του Μάγερ, της οικογένειάς του, και του Μεσθενέα που χάθηκαν κατά την Έξοδο, τον Απρίλιο 1826. Η ύλη της εφημερίδας δεν περιορίστηκε στα πολεμικά γεγονότα. Δημοσίευσε άρθρα, όπου δίνονταν ερμηνείες των θεσμών, εξετάζονταν θέματα πολιτικής οργάνωσης, άρθρα φιλολογικά, ποίηση. Εκεί προτάθηκε από τον Μάγερ η ίδρυση της Εθνικής Βιβλιοθήκης, για πρώτη φορά.

Στις 10 Μαρτίου 1824, εκδόθηκε η εφημερίδα με την μεγαλύτερη διάρκεια κατά την διάρκεια του Αγώνα, *Ο Φίλος του Νόμου* που διέκοψε την κυκλοφορία του στις 27 Μαΐου 1827. Την μακροβιότητά του όφειλε σε μεγάλο μέρος, στην έδρα του, την βραχώδη, ασφαλή και ισχυρά οικονομική Ύδρα. Μακριά, όμως, από την καθέδρα της Διοικήσεως δημιουργούσε την δυσaréσκεια του Βουλευτικού, διαθέτοντας την στήριξη του Πρόεδρου του Εκτελεστικού Γ. Κουντουριώτη. Κυκλοφορούσε κάθε Δευτέρα και Παρασκευή, σε 500 αντίτυπα, τυπωμένα, αρχικά, σε αυτοσχέδιο πιεστήριο που αντικαταστάθηκε από εκείνο που δώρισε ο Γάλλος Φιλέλληνας Firmin Didot (1790-1876), ο εκδότης των έργων του Αδαμάντιου Κοραή (1748-1833). Συντάκτης της ήταν ο Ιταλός Φιλέλληνας νομικός, Ιωσήφ Κιάππε.³ *Ο Φίλος του Νόμου* πρωτοκυκλοφόρησε ως ανεξάρτητη εφημερίδα,⁴ στην συνέχεια μετατράπηκε σε επίσημη εφημερίδα της Διοικήσεως, ιδιότητα που διατήρησε έως την ίδρυση της Γενικής Εφημερίδος της Ελλάδος, τον Οκτώβριο 1825, οπότε συνέχισε την έκδοσή της ως ανεξάρτητη εφημερίδα, και πάλι.

Ως διοικητική εφημερίδα δημοσίευσε αποφάσεις, ψηφίσματα, πράξεις εγκυκλίου και τα Πρακτικά του Βουλευτικού. Αναφερόταν, ακόμα, στις εξελίξεις στα πεδία των μαχών, δίνοντας βαρύτητα στις κινήσεις του ελληνικού ναυτικού. Την περίοδο των εμφύλιων διαφορών προσπαθούσε να τονώσει τους αποκαρδιωμένους Έλληνες. Φρόντιζε να ενημερώνει για τις εκδηλώσεις φιλελληνισμού στην Δυτική Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Όταν αποδεσμεύτηκε από την επίσημη ιδιότητά της, αναφερόταν με ζητήματα θεσμών και θέματα συνταγματικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος και δεν παρέλειπε να ασκεί εντονότερη και αποφασιστικότερη κριτική στις πράξεις της Διοικήσεως.

Άλλη εφημερίδα που συνδέεται με πολιορκία είναι η *Εφημερίς των Αθηνών*

(20 Αυγούστου 1824-15 Απριλίου 1826), η πρώτη εφημερίδα που τυπώθηκε στην πόλη των Αθηνών. Η τύχη της στάθηκε άρρηκτα δεμένη με την πολιορκία της Ακροπόλεως, τις αλλεπάλληλες φάσεις της και τις εντατικές προσπάθειες των Αθηναίων να κρατήσουν, με κάθε τρόπο, με πόλεμο και με την διπλωματία, την πόλη τους ελεύθερη. Η πίεση των στρατευμάτων του Κιουταχί, ανάγκασαν τον εκδότη της, Γεώργιο Ψύλλα,⁵ να διακόψει οριστικά την έκδοσή της στις 14 Απριλίου 1826. Η *Εφημερίς των Αθηνών* κυκλοφορούσε κάθε Τετάρτη και Σάββατο και τυπωνόταν, όπως και τα *Ελληνικά Χρονικά*, σε ένα άλλο από τα τυπογραφικά πιεστήρια που είχε φέρει ο συνταγματάρχης Leicester Stanhope εκ μέρους του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου. Το πιεστήριο αυτό είχε αρχικά μεταφερθεί στην Αίγινα από τον Μιαούλη, όμως από φόβο εχθρικής επιδρομής είχε μετακινηθεί στην Σαλαμίνα, όπου και τυπώθηκαν τα πρώτα φύλλα της εφημερίδας.

Το περιεχόμενό της κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων: πολεμικά γεγονότα κατά ξηρά και θάλασσα, την εμφύλια διαμάχη, την διπλωματία των ευρωπαϊκών κρατών για το ελληνικό ζήτημα. Παράλληλα, περιλάμβανε άρθρα πολιτικής θεωρίας, γενικής παιδείας και σχόλια για τη ζωή και τα προβλήματα της πόλης των Αθηνών. Δεν έλειπε και η φιλολογική ύλη, με ποίηση, σχόλια λογίων και διδασκάλων αλλά και πρώιμες αναφορές στην νεοελληνική λογοτεχνία και στο έργο του Ρήγα, του Χριστόπουλου, του Σολωμού.

Τον Οκτώβριο του 1825 κυκλοφόρησε στο Ναύπλιο η *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, ημιεπίσημο όργανο της Διοικήσεως, με εκδότη τον Θεόκλητο Φαρμακίδη. Ιδρύθηκε

διά την ανάγκην του να δημοσιεύωνται τα Πρακτικά της Διοικήσεως και να κοινοποιώνται εν τάχει αι ειδήσεις, όσαι μάλιστα αποβλέπουν εις τα συμφέροντα του λαού.

Ήταν η μόνη εφημερίδα με πανελλήνιο χαρακτήρα: σκοπός της ήταν η συστηματική και έγκαιρη ενημέρωση της κοινής γνώμης και ξέφυγε από τον τοπικό χαρακτήρα που είχαν οι προηγούμενες εφημερίδες. Το Βουλευτικό είχε αποφασίσει ότι εφόσον τα «έξοδα της τυπογραφίας είναι σε βάρος της Διοικήσεως»,

όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι που λάμβαναν μισθό άνω των 200 γροσίων ήταν υποχρεωμένοι να γίνουν συνδρομητές, ώστε να καλυφθούν οι οικονομικές ανάγκες της εφημερίδας.

Δημοσίευε τα Πρακτικά του Βουλευτικού και του Εκτελεστικού, αντλούσε ειδήσεις από τις πιο έγκυρες ευρωπαϊκές εφημερίδες και περιλάμβανε άρθρα πολιτικά, δοκίμια για τον πατριωτισμό, σχόλια για την κατάσταση της Ελλάδας, αλλά και κείμενα φιλολογικά, ποίηση, αναφορές για τις ελληνικές αρχαιότητες, δημοσιεύματα εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος. Άλλαξε επανειλημμένα έδρες: από το Ναύπλιο στην Αίγινα, και από στον Πόρο για να μετακινηθεί και πάλι στο Ναύπλιο και πάλι στην Αίγινα, για ένα μήνα στο Άργος, στο Ναύπλιο έως ότου στα τέλη του 1834 εγκατασταθεί οριστικά στην Αθήνα. Στο διάστημα αυτό παραιτήθηκε ο Φαρμακίδης, ανέλαβε ο Γ. Χρυσίδης, άλλαξε την ονομασία της σε *Εθνική Εφημερίς* (1832) και έγινε αποκλειστικά κυβερνητική (1833), οπότε μετονομάστηκε σε *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τίτλο που εξακολουθεί να διατηρεί έως τις ημέρες μας. Γνωστή με την συντομογραφία ΦΕΚ, η Βουλή είναι απόλυτα συνδεδεμένη με το περιεχόμενο της.

Τελευταία εφημερίδα των χρόνων του Αγώνα ήταν η *Ανεξάρτητος Εφημερίς της Ελλάδος* (29 Ιουλίου 1827 - Μάρτιος 1828, Αίγινα 10 Απριλίου 1828 - 18 Μαρτίου 1829). Λίγα είναι γνωστά για τον εκδότη της, τον Παντελή Κ. Παντελή, «Υδραίον ναυτικόν, υπηρετήσαντα ως αξιωματικός εις διάφορα πλοία», ο οποίος εμφανίζεται ως υπέρμαχος των συνταγματικών θεσμών και ενάντιος σε όλους —άτομα ή ομάδες— που θεωρούσε εμπόδιο και αντίθετους. Η ειδησεογραφία της εφημερίδας περιοριζόταν στα γεγονότα του πολέμου, κυρίως τα ναυτικά, αλλά η αρθρογραφία ήταν εκτεταμένη σε ζητήματα του δημοσίου βίου και είχε ύφος συμβουλευτικό.

Σημαντικής σημασίας ήταν και οι ξενόγλωσσες εφημερίδες που εκδόθηκαν στα ίδια χρόνια. Δίγλωσσες, πολύγλωσσες ή και εξ ολοκλήρου ξενόγλωσσες στόχευαν στην ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης. Πρώτη υπήρξε ο βραχύβιος *Ελληνικός Τηλέγραφος/Telegrafo Greco* σε τέσσερις γλώσσες (ιταλικά, αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά), στο Μεσολόγγι από τον Ιταλό κόμη Γκάμπα, σύντροφο του λόρδου Βύρωνα. Αργότερα, ο Ιωσήφ Κιάππε, εκδότης της εφημερίδας *Ο Φίλος του Νόμου*, κυκλοφόρησε την γαλλόφωνη δισεβδομα-

διαία εφημερίδα *L'Abeille Grecque* (7 Απριλίου 1827-16 Μαρτίου 1829). Η εφημερίδα αυτή διακινήθηκε τόσο σε χώρες της Ευρώπης όσο και στην Αμερική. Άλλη, τέλος, ξενόγλωσση εφημερίδα υπήρξε ο *Courrier d' Orient* (6 Δεκεμβρίου 1828-21 Οκτωβρίου 1829).

Οι εφημερίδες από την μια πλευρά, εξέπεμπαν τις ειδήσεις και από την άλλη οι ίδιες ανέφεραν τον τρόπο με τον οποίο διακινούνταν οι ειδήσεις. Συνέβαινε η μια εφημερίδα να ενημερώνεται από άλλες και στην συνέχεια, να αναδημοσιεύει τα νέα. Γίνονταν πηγές που αναπαρήγαγαν η μια την άλλη. Συστηματική ήταν η συνεργασία μεταξύ των *Ελληνικών Χρονικών* και του *Φίλου του Νόμου*. «Γράμματα εκ Ζακύνθου αναγγέλουσιν » δήλωνε ως πηγή ο *Φίλος του Νόμου* και δημοσίευε την πληροφορία την οποία με την σειρά της έπαιρνε η *Εφημερίς των Αθηνών* και έκλεινε με δικό της σχόλιο.⁶ Γράμματα έστελναν Βουλευτές και στρατιωτικοί από διάφορα σημεία της επαναστατημένης Ελλάδας «Από άλλας ειδήσεις μανθάνομεν...».⁷ «Από διάφορα γράμματα, τα οποία λαμβάνομεν πανταχόθεν βεβαιονόμεθα τελοσπάντων,...».⁸ Έγραφε ο Ανδρέας Μισούλης προς τους πρόκριτους της Ύδρας «Μετά το προλαβόν μου γράμμα, το οποίον εώς τώρα ελπίζω να ελάβετε με τον καπετάν Θ. Γκιώνη,...»,⁹ «Από το Λοιδωρίκι μας λένουν, ότι έλαβαν γράμματα μέσα από το Μεσολόγγι...»¹⁰, «Ο ταχυδρόμος εβιάζετο ν' αναχωρήσει από Μεσολόγγιον...».¹¹

Ειδήσεις μετέφεραν και διάφοροι αυτόπτες μάρτυρες των γεγονότων «Μανθάνομεν από αξιόπιστον υποκείμενον...»¹², ή ακόμα «Άνθρωπος ερχόμενος εκ Μεσολογγίου, ελλείπων εκείθεν... μας λέγει...».¹³

Ο Stanhope τον Δεκέμβριο του 1823, κατέθεσε υπόμνημα στην Διοίκηση εισηγούμενος την οργάνωση ταχυδρομικής υπηρεσίας με κέντρο την Τρίπολη (Τριπολιτσά) με ανταπόκριση στην Δυτική Ελλάδα, τα Επτάνησα, και την Ευρώπη. Από το Ναύπλιο οι ανταποκρίσεις θα έφταναν στα νησιά του Αιγαίου, και από τη Κόρινθο στην Ανατολική Ελλάδα. Πρότεινε πεζοί ταχυδρόμοι να μεταφέρουν δέματα και αλληλογραφία διατρέχοντας πέντε μίλια την ώρα, 120 μίλια την ημέρα έξι μέρες την εβδομάδα εκτός Κυριακής. Η τιμή θα κυμαινόταν ανάλογα με το βάρος και την απόσταση. Η κυβέρνηση δίστασε εξαιτίας προστριβών και οικονομικών συμφερόντων. Ο Άγγλος συνταγματάρχης επέμενε στην πρότασή του και προσπάθησε να την υλοποιήσει με την συνεργασία του

Μάγερ, χωρίς επιτυχία και πάλι. Το καλοκαίρι του 1824, ο Μάγερ με τον Ιωσήφ Κιάππε συνέστησαν ταχυδρομική γραμμή που εξυπηρέτησε όσο διάρκεσε, κυρίως την διακίνηση των εφημερίδων τους και την διακίνηση ιδιωτικών επιστολών με σταθερό δρομολόγιο και σταθμούς: Τριζόνια, Αίγιο (Βοστίτσα), Κόρινθος, Ναύπλιο.¹⁴ Ένας ακόμα φιλέλληνας έκανε προτάσεις για σύσταση γενικού ταχυδρομείου στις αρχές του 1826, ο Γάλλος συνταγματάρχης Κάρολος Φαβιέρος, οργανωτής του ελληνικού τακτικού στρατού. Και σε αυτήν την πρόταση δεν υπήρξε συνέχεια.

Ο Δημήτριος Ύψηλάντης, εκτός από την πρωτοβουλία της εφημερίδας *Σάλπιγξ Ελληνική*, το καλοκαίρι του 1821, είχε να προτείνει στους προκρίτους της Πελοποννήσου και σχέδιο διοικητικής οργάνωσης. Πρόβλεπε την σύσταση εφορειών, όπου «Ο τρίτος έφορος να έχη την πρόνοιαν των αναγκαίων ζώων εις τας διαφόρους δουλεύσεις του πολέμου, ήγουν αποστολήν ζωοτροφών, όπλων, γραμματοφόρων και των λοιπών,...». Το σχέδιο δεν εφαρμόστηκε ποτέ υπήρξε, όμως, η πρώτη επίσημη ενέργεια για την οργάνωση της επικοινωνίας.

Η ανάγκη συνεννόησης και συντονισμού, μεταφοράς πληροφοριών και κυβερνητικών εντολών ήταν επιτακτική και έπρεπε να αντιμετωπιστεί άμεσα. Το 1822, η προσωρινή κυβέρνηση που είχε εγκατασταθεί στην Κόρινθο κατέφυγε στο ένα σκέλος του ήδη υπάρχοντος τουρκικού συστήματος¹⁵ που λειτουργούσε επί χρόνια, το λεγόμενο ποδοκόπι. Στοιχειώδες στην οργάνωσή του, προέβλεπε εντεταλμένους πεζούς και έφιππους, με κύρια ή βοηθητική απασχόληση την μεταφορά της αλληλογραφίας. Ποδοκόπι ονομαζόταν η αμοιβή τους (πληρωμή για τον κόπο των ποδιών, τον ιδρώτα των ποδιών τους είναι η ακριβής απόδοση από το τουρκικό «αγιακτερί») και επιβαρύνονταν με αυτόν τα χωριά και οι χωρικοί. Σε αυτό συμπεριλαμβάνονταν το κατάλυμα και η τροφή (κονάκι) των ταχυδρόμων. Ήταν ένα έκτακτο οικονομικό βάρος για τους πληθυσμούς που επιπλέον, συχνά υφίσταντο τις βίαιες συμπεριφορές και καταχρήσεις τους, ενώ παρουσιάζονταν τα φαινόμενα της παραβίασης του απορρήτου της αλληλογραφίας και η αργοπορία στην παράδοση των επιστολών.

Ο Δημήτριος Ύψηλάντης επέμεινε στο ζήτημα οργάνωσης της επικοινωνίας και τον Φεβρουάριο 1822 εντάθηκαν οι στοχευμένες ενέργειες προς αυτήν την κατεύθυνση, για την σύσταση «δημοσίων ιπποστασίων και σταθμών». Έγ-

γραφο του Βουλευτικού όριζε να «εξοικονομηθούν» εικοσιπέντε άλογα από όλες τις επαρχίες της Πελοποννήσου για τις ανάγκες της Πελοποννησιακής Γερουσίας, δεκαπέντε άλογα για τις ανάγκες του Αρείου Πάγου και δύο γαλαξιδιώτικα καράβια.¹⁶ Το Εκτελεστικό αυθημερόν ενέκρινε την πρόταση και η διαδικασία τέθηκε σε λειτουργία,¹⁷ με πολλές και διάφορες δυσκολίες να βρεθούν άλογα και να συνεργαστούν με τους επίτηδες πεζούς.

Νομ. 42

Προσωρινή Διοίκησης τής Ελλάδος

Τò Βουλευτικόν

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ

Ἐπειδὴ ἡ Διοίκησης χρήζει νὰ ἀποστείλῃ εἰς πολλὰ καὶ διάφορα μέρη ταχείας καὶ ἀναγκαίας εἰδήσεις καὶ διαταγὰς, καθὼς καὶ νὰ δέχεται, ἐκρίθη ὁμοφώνως παρὰ πάντων ἐν τῇ σημερινῇ συνελεύσει ἵνα ἐκδοθῇ διαταγὴ παρὰ τῆς Διοικήσεως, εἰς μὲν τὴν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν νὰ ἐξοικονομήσῃ, οἰωνδήποτε τρόπῳ κρίνει, εἴκοσι πέντε ἄλογα ἀπὸ πασῶν τῶν Πελοποννησιακῶν ἐπαρχιῶν καὶ νὰ τὰ στείλῃ εἰς δούλευσιν τῆς Διοικήσεως, εἰς δὲ τὸν Ἀρειὸν Πάγον νὰ ἐξοικονομήσῃ ὁμοίως ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας του δεκαπέντε ἄλογα καὶ νὰ τὰ στείλῃ ἐνταῦθα, ἔτι καὶ δύο γαῖτας Γαλαξιδιώτικας, διὰ κουριέρας τῆς Διοικήσεως, καὶ δὴ καθυποβάλλει αὐτὸ εἰς ἐπίκρισιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Τῇ 26 Φεβρουαρίου 1822. ἐν Κορίνθῳ

Ὁ Ἀντιπροέδρος

Σωτήριος Χαραλάμπης

Προσυπογράφεται

Ὁ Πρῶτος Γραμματεὺς τοῦ Βουλευτικοῦ

Ἰω. Σκανδαλίδης

Η θαλάσσια επικοινωνία ήταν κομβικής σημασίας και μετά από κοινές προσπάθειες τον Μάρτιο του 1822 δρομολογήθηκαν: το ταχύπλοο «Ελλάς» με πλοίαρχο τον Ιωάννη Μίκαρο ως «ταχυδρόμο της Διοικήσεως», ο «Ερμής» με πλοίαρχο τον Ανάργυρο Φαρμάκη, η «Σειρήνα» με πλοίαρχο τον Κοσμά Γκίνη, και η «Καλομοίρα» με πλοίαρχο τον Ιωάννη Ποταμιάνο. Όλοι οι πλοίαρχοι εφοδιάστηκαν με ειδικά διαβατήρια και ονομάζονταν θαλασσοδρόμοι. Οργανώθηκε ταχυδρομική σύνδεση ανάμεσα στα νησιά Τήνο, Νάξο και Άνδρο, και με τον Πειραιά.

Χειρόγραφες εντολές και διαταγές που φυλάσσονται στις συλλογές Γιάννη Βλαχογιάννη (πρωτοστάτη της ίδρυσης των Γενικών Αρχείων του Κράτους-ΓΑΚ) και αποτυπώνονται στο *Αρχείο της Ελληνικής Παλιγγενεσίας* μαρτυρούν πώς τα Μινιστέρια—τα Υπουργεία—κυρίως το «Μινιστέριον Εσωτερικών» της νεοσύστατης γενικής Διοικήσεως το 1822 επικοινωνούσαν με έκτακτους κυβερνητικούς ταχυδρόμους, πεζούς ή έφιππους. Οι ταχυδρόμοι προσδιορίζονταν με διάφορες ονομασίες: «γραμματοφόροι», «γραμματοκομιστές», «ταχυδρόμοι», «σουρτζήδες», «πεζοί της Διοικήσεως», «πεζοδρόμοι», «πεζοπόροι», «πεζοί», «επίτηδες πεζοί». Επίτηδες πεζοί ήταν οι έκτακτοι ταχυδρόμοι, οι οποίοι μπορούσε να ήταν και έφιπποι. Στην Δυτική Ελλάδα είχε φροντίσει να οργανώσει τοπική ταχυδρομική υπηρεσία ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Καθοριστική υπήρξε η συμβολή του Υπουργού των Εσωτερικών Ιωάννη Κωλέττη που διακρινόταν για την διοικητική και οργανωτική πείρα που είχε αποκτήσει στην αυλή του Αλή Πασά.

Τις μικρές αποστάσεις και εύκολες διαδρομές με καλές συνθήκες πορείας και ομαλούς δρόμους κάλυπτε ένας ταχυδρόμος. Τις μακρύτερες και δυσκολότερες διαδρομές μοιράζονταν πολλοί ταχυδρόμοι τους οποίους όριζαν οι τοπικές αρχές. Ο καθένας αναλάμβανε να διανύσει μιάν απόσταση πριν παραδώσει την αλληλογραφία στον επόμενο. Η σύνδεση της Δυτικής με την Ανατολική Ελλάδα δεν ήταν καθόλου ικανοποιητική: Μεσολόγγι-Ναύπλιο οκτώ με εννέα μέρες και Ναβαρίνο-Ναύπλιο τέσσερις με πέντε μέρες. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης διαμαρτυρόταν ότι λάμβανε τις κυβερνητικές διαταγές μετά από πέντε και έξι μέρες. «... Και άνοιξε τα μάτια σου, κάμε τα τέσσερα, ... και πάλιν γράφε μου συνεχώς κάθε τι, μη λυπάσαι πεζοπόρους», έγραφε ο Γέρος του Μοριά στον

Φρούραρχο του Ναυπλίου Δ. Πλαπούτα στις 20 Ιανουαρίου του 1823.¹⁸ Τονίζοντας την σημασία των φρέσκων ειδήσεων κάθε είδους και της συχνής ενημέρωσης, τον παρότρυνε να μην κάνει οικονομία στην ανταλλαγή πληροφοριών.

Αρ. 139

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Μινίστρος τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ προσωρινὸς Μινίστρος τοῦ Πολέμου

Πρὸς τοὺς Ἐφόρους τῶν Καλαβρύτων

Τῇ 5 Μαρτίου 1822. Ἐν Κορίνθῳ.

Λαμβάνοντες τὰ ἐσώκλειστα, τὸ μὲν πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Ζαΐμην νὰ τὸ στείλετε τὸ ὀγληγορώτερον με **ἐπίτηδες πεζὸν** χωρὶς νὰ τὸ ξεβουλώσητε, τὸ δὲ πρὸς τὸν εὐγενέστατον Ἀσημάκην Ζαΐμην νὰ τὸ δώσητε ἀμέσως.

Ἰωάννης Κωλέττης

Ἡ ἐπίμονη ἀξίωση τοῦ Θεόδωρου Κολοκοτρώνη γιὰ τὴν συστηματοποίηση τῆς διεξαγωγῆς τῆς ταχυδρομικῆς υπηρεσίας ἐνδυνάμωσε τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Κωλέττη ποὺ ἀντιμετώπισε τὸ ζήτημα πιο δυναμικά ἰδρύοντας ταχυδρομικὴ υπηρεσία ὅπου βρισκόταν ἡ Διοίκηση. Ἡ οργάνωση τοῦ Ταχυδρομείου ἀνατέθηκε στὸν Αθανάσιο Καρδαρά. Ἀρχικά Ταχυδρομικά Γραφεῖα συστάθηκαν στὴν Τρίπολη, τὸ Ἄργος καὶ τὴν Εὔδαιρο καὶ στὴν συνέχεια σὲ ἄλλα μέρη, διευρύνοντας τὸ δίκτυο. Ἡ ἐπικοινωνία με τὸ ἐξωτερικὸ ἦταν προβληματικὴ καὶ ἡ Ελλάδα ἦταν σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπομονωμένη.

Πληρωμή του Ταχυδρομείου

Κάθε γράμμα από μισήν κόλλαν του Ταχυδρομείου, όπου είναι ἓν τέταρτον τῆς μεγάλης κόλλας, πληρώνει 2Ο παράδες· καὶ τὸ διπλοῦν αὐτοῦ 4Ο παράδες.

Κάθε φάκελλος (πλίκος) πληρώνει ἀνὰ 2Ο παράδες διὰ κάθε μισήν κόλλαν ὅπου ἤθελεν ἐμπεριέχει.

Τὰ γράμματα τὰ δημόσια, δηλ. τῆς Διοικήσεως, τῶν Ὑπουργείων, τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων ὑπουργῶν, εἶναι ἐλεύθερα ἀπὸ πληρωμῆν· καὶ διὰ τὰ μὴν ἐμπεριέχουν γράμματα μερικά, ἢ νὰ διαλαμβάνουν περὶ ἰδιαιτέρων ὑποθέσεων, θέλουν φέρει ἔξωθεν τὴν δημόσιον σφραγίδα.

Ὅσα γράμματα δίδονται εἰς τὸ ἐδῶ γραφεῖον πληρώνουν ἐδῶ τὴν τιμὴν, καὶ ὅσα ἔρχονται διαμοιράζονται χωρὶς πληρωμῆν.

Τὸ κοινὸν θέλει εἶναι βέβαιον διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν γραμμάτων, τὰ ὅποια δὲν θέλουν περνᾶ εἰς ἄλλα χέρια παρὰ ἀπὸ τὸν ταχυδρόμον εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὸν πρὸς δὲν ἐπιγράφονται.

Τῇ 23 Φεβρουαρίου 1826, ἐν Ναυπλίῳ.

Ὁ ἐπιστάτης τοῦ Ταχυδρομείου

Ο Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας στις 24 Σεπτεμβρίου του 1828 υπέγραψε στον Πόρο το Ψήφισμα ΙΖ' «Περὶ συστάσεως τακτικῆς ταχυδρομικῆς συγκοινωνίας». Σκοπὸς τοῦ Γενικοῦ Ταχυδρομείου ὀριζόταν ἡ μεταφορὰ τῆς ἐπίσημης καὶ ιδιωτικῆς ἀλληλογραφίας. Τα πρῶτα κεντρικά Ταχυδρομεῖα συστήθηκαν στο Ἄργος, τὴν Τρίπολη, τὴν Εἰδδαυρο, τὴν Αἴγινα καὶ τὴν Σύρα.

Ἀν καὶ μεγάλης σημασίας, ἡ διακίνηση πληροφοριῶν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Ἀγῶνα ἦταν ὑπόθεση ἐπὶπονη καὶ χωρὶς σταθερότητα. Ο Τύπος ἀφῆσε σημαντικό ἔχνος τῶν προσπαθειῶν τοῦ καὶ ἀποτελεῖ ἱστορικὴ πηγὴ υψηλῆς ἀξίας. Καὶ ἐνὼ ἀπὸ νωρὶς εἶχε ἐντοπιστεῖ ἡ ἀναγκαιότητα συγκρότησης συνεπῶν ταχυδρομικῶν υπηρεσιῶν, καὶ υπῆρξε μέριμνα καὶ ἀναφορές στα χαρτιά, ἐντέλει ἐπι-

κράτησε σπασμωδικότητα και χρήση παλαιότερων δομών και πρακτικών, με αποτέλεσμα η επίδοση επιστολών της Διοίκησης να μην καταφέρει να φθάσει σε ένα ικανοποιητικό γενικό επίπεδο και να μην υπάρξει φροντίδα για την εξάπλωση και ευρύτερη αξιοποίηση μεταφοράς πληροφορίας προς το σύνολο του πληθυσμού. Πιθανές ερμηνείες μπορεί να είναι η μακρόχρονη εμπόλεμη κατάσταση και η ανατροπή όλων των δεδομένων της καθημερινότητας, το τότε επίπεδο εγγραμματοσύνης, η πλατιά χρήση της προφορικότητας και όχι των γραπτών κειμένων που δεν επέτρεψαν να δοθεί η δέουσα πτοσοχή στην εγκατάσταση ενός σύγχρονου τρόπου μετάδοσης πληροφοριών και επικοινωνίας.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Έλλη Δρούλια
Βιβλιοθήκης της Βουλής

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Προκήρυξη του *Φίλου του Νόμου*, 25 Φεβρουαρίου 1824, αναφερόμενος στον Νόμο της Επιδαύρου.
2. Ο Δ. Μεσθενεύς παράλληλα με την τυπογραφική φροντίδα της εφημερίδας, το 1824, με δικά του έξοδα κυκλοφόρησε στο Μεσολόγγι το *Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος και σχέδιον οργανισμού των επαρχιών*, του Αναστασίου Πολυζωΐδη.
3. Ο Ιωσήφ Κιάππε ήταν σπουδαγμένος στην Γαλλία, εγκατεστημένος στο Λιβόρνο (1820) και είχε πάρει μέρος στο κίνημα των Καρμπονάρων. Με την καταστολή της στάσης κατέφυγε στα Επτάνησα και στην συνέχεια μετακινήθηκε οικογενειακά στην Ύδρα, τον Μάιο 1820.
4. Τα πρώτα 12 φύλλα (25.4.1825), με διάταγμα 972/14.3.1824, σύμφωνα με το άρθρο ΜΔ' του Νόμου της Επιδαύρου.
5. Ο Γεώργιος Ψύλλας (1794-1878) γεννημένος στην Αθήνα, το 1815 σπούδασε στην Πίζα, ως υπότροφος της «Φιλομούσου Εταιρείας Αθηνών». Αργότερα, συνέχισε τις σπουδές του στην Ιένα και στο Γκέτιγγεν. Η έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης τον βρήκε στο Βερολίνο, από όπου έσπευσε να επιστρέψει στην Αθήνα με σκοπό να συμβάλει και ο ίδιος, όπως μπορούσε στον Αγώνα.
6. *Εφημερίς των Αθηνών*, φ. 28, 9 Μαρτίου 1826.
7. *Ελληνικά Χρονικά*, φ. 16, 25 Φεβρουαρίου 1825.
8. *Ελληνικά Χρονικά*, φ. 18, 4 Μαρτίου 1825.
9. *Αλληλογραφία Φρουράς Μεσολογγίου 1825-1826*, εισαγωγή Εμμανουήλ Γ. Πρωτοψάλτης, Εν Αθήναις 1963, σ. 229 (έγγραφο 227).
10. *Εφημερίς των Αθηνών*, φ. 25, 19 Φεβρουαρίου 1826.
11. *Εφημερίς των Αθηνών*, φ. 92, 22 Σεπτεμβρίου 1825.
12. *Εφημερίς των Αθηνών*, φ. 37, 15 Απριλίου 1826.
13. *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, φ. 30, 20 Ιανουαρίου 1826.
14. *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου, 1784-1974*, τ. Α', Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 2008, σσ. 137-138.
15. Το επίσημο ταχυδρομικό σύστημα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας «μενζίλ»,

χρησιμοποιούσε ενδιάμεσους σταθμούς «μενζίλ χανέδες» και έφιππους μισθωτούς ταχυδρόμους, τους «τατάρηδες», προνομιούχο τάγμα με δικό του ενδυματολογικό κώδικα επιφορτισμένο να μεταφέρει τις διαταγές και τα φερμάνια στις επαρχίες.

16. *Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας*, τ. Α', Αθήναι 1857, σ. 80.
17. *Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας*, ό.π., σ. 14.
18. Αγγελίλαος Τσέλαλης, *Πλαπούτας*, Αθήναι 1962, σ. 293.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

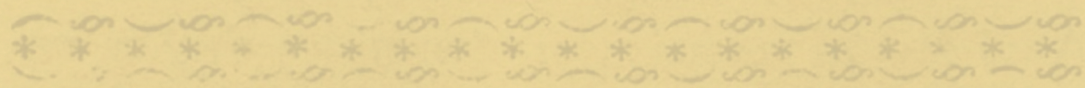
- Γιάννης Βλαχογιάννης, *Τα πρώτα ταχυδρομεία, Α': 1821-1827*, (τόμ. Β', φυλλ. Α' των Προφυλαίων) Εν Αθήναις, Τυπογραφείον Εστίας, χ.χ.
- Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου, 1784-1974, τ. Α'-Δ', Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 2008.
- Γεώργιος Λαγανάς (εισαγωγή-σημειώματα), *Οι ημέρες των Ελεύθερων Πολιορκημένων (1824-1826): το ημερολόγιο της Β' Πολιορκίας του Μεσολογγίου όπως δημοσιεύτηκαν στα Ελληνικά Χρονικά*, Ωκεανίδα, Αθήνα 2001.
- Θεόδωρος Λεονάρδος, *Γενικός Λογαριασμός του Οργανισμού Ταχυδρομείων στην Ελλάδα*, Αθήνα 1862.
- Αικατερίνη Κουμαριανού (επιμ.-εισαγ.), *Ο Τύπος στον Αγώνα*, τ. Α'-Γ', Ερμής, Αθήνα 1971.
- Μ.Κ. Κωνσταντίνης (εισαγ.-κείμε.), *Το Ταχυδρομείον κατά την Επανάστασιν 1821-1827*, Ελληνικά Ταχυδρομεία, Αθήναι 1971.
- Μυωσής Κ. Κωνσταντίνης, *Τα Ταχυδρομεία στην Ελλάδα: η ιστορία και η εξέλιξή τους*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002.
- Jean-Noel Jeanneney, *Η ιστορία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης: από την εμφάνισή τους ως τις μέρες μας*, εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 1999.

Αριθμ. 1.

Δευτερον έτος.

Μεσολόγιον . 3 Ιανν

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ Α' Ιανναρίε 1825

Τὸ Χιλιοστὸν Ὀκτακοσιοστὸν
εἰκοστὸν ἑτάετον ἔτος ἐπέρασεν ἤδη ,
καὶ ἡ Ἑλλὰς , ἐπαπειλεμένη πανταχόθεν ,
ἐκβῆκε θριαμβεύουσα ἀπὸ τοῦ στάδιον τοῦ ἐνδό-
ξε καὶ ἀξιομνημονεύτε ἀγῶνος της . Ταραχαὶ
ἐσωτερικαὶ ἐχαρασσάμεναι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἑ-
λὸς τοῦ ἔτους τούτου ἄλλὰ χάρις εἰς τοὺς Νό-
μους ! οἱ κινήσαντες τὰς ταραχὰς ἐκεραυνοβο-

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ